

The Journal of International Civilization Studies

Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi

Volume III/ Issue II

ISSN: 2548-0146, Nevşehir/ TURKEY

DOI: <doi>10.26899/inciss.218</doi>

Geliş Tarihi/ Received: 30/09/2018

Kabul Tarihi/ Accepted: 30/09/2018

QUALITATIVE STUDY OF THE PROBLEMS FACED BY THE REFUGEES IN TURKEY

Prof. Dr. Zuhal TOPCU

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

ztopcu@gmail.com

Prof. Dr. Mehmet Sezai TÜRK

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İletişim Fakültesi

msezaiturk@gmail.com

Dr. Züleyha Ertan KANTOS

Abstract

The purposes of this study demonstrates the socio-economic, cultural and educational problems of the refugees in Turkey and develop policy recommendations. We will find answers to these questions below.

- What is the opinion of refugees for the socio-economic issues they face and what can be done to solve these problems?
- What is their opinion of cultural problems?
- What is their opinion of educational problems?

This study has been implemented in the case of qualitative research in science pattern to reveal the problems of the refugees that they encounter in Turkey.

The study group consists of 20 refugees. The study group has been interviewed to find answers to the issues.

The participants are coded with “M” in order to determine which participant is making a direct deduction from the participant. The participant numbers are added next to the given codes. In addition, descriptive and content analysis technique was used to analyze the data. The data in the study was obtained from the forms consisting of open-ended questions.

Key Words: *Refugees, education, problems*

TÜRKİYE ‘DE BULUNAN MÜLTECİLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR İLE İLGİLİ NİTEL BİR ÇALIŞMA

Özet

Bu çalışmanın amacı; mültecilerin Türkiye’de karşılaştıkları sosyo-ekonomik, kültürel ve eğitim sorunlarını ortaya koymak ve çözüm önerileri geliştirmektir. Bu amaçla şu sorulara cevap aranmıştır. Mültecilerin karşılaştıkları sosyo- ekonomik sorunlar ile ilgili görüşleri nasıldır ve çözüm önerileri nelerdir? Mültecilerin karşılaştıkları kültürel sorunlar ile ilgili görüşleri nasıldır? Mültecilerin karşılaştıkları eğitim sorunları ile ilgili görüşleri nasıldır? Mültecilerin Türkiye’de karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseninde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 20 mülteci oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında mülteciler ile görüşme yapılarak sorulara cevap aranmıştır. Katılımcılardan doğrudan alıntı yapılırken katılımcıların hangi katılımcı olduğunun belli olması için mülteci (M) ile kodlanarak yanına katılımcı numarası verilmiştir. Verilen kodların yanına katılımcı numaraları eklenmiştir. Ayrıca verilerin çözümlenmesinde betimsel ve içerik analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırmada veriler, açık uçlu sorulardan oluşmuş formlardan elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Mülteci, eğitim, sorun*

Giriş

Türkiye, özellikle Suriye ve Irak’ta yaşanan iç savaşlardan doğrudan etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. 2011 yılında bu savaştan sonra başlayan, zorunlu büyük göç dalgaları ile Türkiye’ye gelen mülteciler; siyasal, ekonomik, kültürel, sağlık, eğitim, ulaşım gibi bir çok sorunların oluşmasına neden olurken, kendileri de bir çok farklı sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunların başında Türkçe bilmemeleri sonucu karşılaştıkları iletişim sorunları, kabul görmeme, barınma, temel ihtiyaçlarına erişim, sosyo -ekonomik zorluklar, okul yaşında çocuğu bulunan mültecilerin karşılaştıkları eğitim sorunları, sağlık sorunları, günlük hayatta karşılaştıkları kültürel sorunlar kısacası bir sorunlar sarmalı şeklinde kartopu metaforu şekline dönüşmektedir. Bu sorunlar sarmalı mültecilerin gittikleri yer ve kendilerinin sosyo-ekonomik düzeyine göre de farklılaşmaktadır. Mülteci ve sorun kelimesinin yan yana gelmesinin nedeni göç eden kişi, göç ettiği yere sadece fiziksel varlığının yanı sıra kültürel varlığını da götürür gittiği yerde kültürünü de yaşatmaya çalışır (Koyuncu, 2018). Mültecilerin gittikleri ülkede karşılaştığı sorunların çözümünde en başta kamu kuruluşları, uluslararası yardım kuruluşları, vakıflar ve çeşitli mülteci dernekleri yardımcı olmaya çalışırken zaman zaman mülteciler kendileri de sorunlarına çözüm yolları geliştirmeye çalışmaktadırlar.

Türkiye’deki kayıtlı Suriyeli sayısı Ağustos 2018 verilerine göre bir önceki aya göre 731 kişi artarak toplam 3 milyon 552 bin 303 kişi olmuştur. Bu kişilerin 1 milyon 926 bin 67’si

erkeklerden, 1 milyon 626 bin 236'sı ise kadınlardan oluşmaktadır. 29 Ağustos 2018 tarihi itibarıyla 5-9 yaş arası toplam nüfus 479. 842, 10 -18 yaş arası toplam nüfus 652.974 dır (Göç idaresi, 2018). Dünyada en fazla mülteci barındıran ülke Türkiye'dir. Türkiye'deki mültecilerin sayısı Eylül 2018 verilerine göre 3.9 milyonu aşmıştır(Avrupa Komisyonu, 2018). Ağustos ve Eylül verileri arasındaki artışa bakılırsa Türkiye' ye göç devam etmektedir. Sadece Türkiye değil, diğer Avrupa ülkelerine de göç sürmektedir. Hatta bu göçün güvenli olması için 18 Mart 2016'da AB devlet veya hükümet başkanları ile Türkiye, Türkiye'den AB'ye düzensiz ve güvensiz göçe son vermek ve bunun yerine mültecilerin Avrupa Birliği üye ülkelerine güvenli bir şekilde yeniden yerleştirilmesi için yasal düzenlemeler getirilmesi gerektiğine karar verilmiştir. Hedeflenen amaç; dağınık, kaotik,karmaşık, düzensiz ve tehlikeli göç dalgalarının yerine AB hukuku ve uluslararası hukuk uyarınca uluslararası koruma hakkı kazanmış bireyler için Avrupa'ya organize, emniyetli ve yasal yollar getirilmesidir (Faas ve diğerleri).

Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin %95'i kampların dışında yaşamaktadır. Avrupa Birliği, dezavantajlı mültecilere yardım etmek için Türk ortak kuruluşları ve 19 insani yardım kuruluşu ile toplam 50 insani yardım projesi anlaşması yapmıştır (Avrupa Komisyonu, 2018). AB tarafından Türkiye'deki mültecileri desteklemek için Mali Yardım Programı kapsamında 2016-2018 yılları toplam finansal destek 1.45 milyar Avrodur. Mali Yardım Programı'nın başlıca insani yardım projesi, en dezavantajlı mültecilere, en temel günlük ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir banka kartı veren Sosyal Uyum Yardımı (SUY) Programı'dır. AB tarafından temin edilen 998 milyon Avroluk bütçesi ile, uygulayıcı ortak olan Dünya Gıda Programı (WFP), Türk Kızılay'ı ve Türk kamu kurumları işbirliğinde mülteci ailelerin en temel ihtiyaçlarına yönelik harcamalarını karşılamalarını sağlayan elektronik banka kartları vermektedir. SUY Programı'ndan 1.4 milyon mülteci yararlanmaktadır. SUY Programı'na bağlı olarak, Avrupa Birliği, UNICEF ortaklığıyla, Türkiye'de Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) projesini de finanse etmektedir. 84 milyon Avro tutarındaki AB katkısı, dezavantajlı mülteci ailelerine, çocukları sürekli olarak okula devam etme şartına bağlı olarak iki ayda bir nakit yardımı yapılmaktadır. Proje aynı zamanda, mülteci çocukların okula devamlılıklarını ve gerektiğinde tamamlayıcı çocuk koruma hizmetlerine yönlendirilmelerini amaçlayan bir çocuk koruma tedbirlerini de içermektedir. ŞEY Programı, Temmuz 2018'de, okula düzenli devam eden 312 binden fazla çocuğa nakit para yardımı sağlamıştır. Program ile desteklenen çocukların sayısı 368 bini bulmuştur. Bu projeler, koruma hizmetlerine, yaygın eğitime ve özelleştirilmiş sağlık hizmetlerine erişime yardımcı olan çeşitli insani yardım projeleri ile tamamlanmaktadır (Avrupa Komisyonu, 2018). Fakat tüm bu yardımlara ve projelere rağmen yapılan araştırmalar göstermektedir ki mülteciler çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

Mültecilerin sorun yaşamalarını etkileyen çeşitli faktörler vardır. Bu faktörlerden en önemlisi göç eden bireyin yaşamını sürdürmeye başladığı yeni toplumun kültürü ve bu kültürle sosyalleşme sürecidir. Farklı kültürlerden gelen insanların bir arada yaşamaları, farklılıklarla baş etmeleri ve karşılaştıkları güçlükleri yenmeleri gerekmektedir. Yeni yaşam biçimine uyum süreci bireyin yalnızlık, sosyal ayrımcılık, yabancılık, pişmanlık ve kendini değersiz görme gibi duyguların yaşanmasına ve bunun sonucunda stresin daha yoğun yaşanmasına neden olabilmektedir. Bu durum da bireylerde anksiyete ve depresyon gibi sağlık sorunlarına yol açmaktadır (Tuzcu & Bademli,2014). Mülteci çocuklarda görülen sorunlar arasında; yüksek anksiyete/ depresyon, arkadaş ilişkilerinde sorunlar, hiperaktivite semptomları, travma sonrası stres bozukluğu, düşük benlik saygısı, düşük yaşam doyumu, okul başarısızlığına bağlı nevrotik problemler, madde bağımlılığı, suça ve şiddete eğilim görülmektedir. Aile ile çocuklar arasındaki ilişki, göç hakkındaki tutumu, anne babanın eğitim durumu, sosyo-ekonomik özellikler, göçe ilişkin ekonomik, politik, sosyal ve diğer bağlamsal etkenler, göçün nedenleri, göç sırasında ve sonrasında çocuk-ebeveyn ayrılığı yaşanıp yaşanmaması, kültür çatışmasının boyutu, okul başarısı gibi faktörlere göre çocuğun ruhsal durumu etkilenmektedir (Özdemir ve Budak,2017). SASAM(2018) tarafından yapılan araştırmada mültecilerin karşılaştıkları sorunlara şu şekildedir; hastanelerin yeterli kapasitesi olmaması ve bazı sağlık çalışanlarının ayrımcı tutumu, sağlık hizmetine ulaşılmasında önemli bir sorundur. Mülteciler, tarım, ağır sanayi, ayakkabıcılık gibi iş alanlarında ağır şartlar altında ve sigortasız çalıştırılmaktadırlar. Bu durum, işverenlerin nedensiz ve ücretlerini ödemediği mültecilerin işten çıkarmalarına neden olmaktadır. Özellikle topluma uyumlarında en büyük engel dil olarak görülmektedir. Türkçe bilmemeleri mülteciler için her alanda en önemli engellerden biri olarak görülmektedir. Mültecilerin Türkçe bilmemeleri eğitim ve sağlık hizmetlerinden doğru bir şekilde ve yeteri kadar faydalanmalarına da sorun teşkil etmektedir... Çocuk işçilerin çalıştırılması, yine mülteci işçilerin piyasanın çok altında ücretlerle çalıştırılması, Türk işçilerin yerine mülteci işçilerin tercih edilmesini yol açmaktadır. Bu durum Türk işçiler tarafından mültecileri “emek hırsız” olarak görülmesine neden olmakta ve iki grup arasında sorunlar çıkmasına neden olmaktadır (SASAM, 2018). Mülteciler arasında çocuk işçiliğinin artmasında, ebeveynlerin işsizliği, ailedeki kişi sayısının fazla olması ve aileye maddi destek olma isteğinin belirleyici olduğu anlaşılmıştır. Çalışmak zorunda kalan mülteci çocuklar pek çok fiziksel, sosyal, psikolojik ve toplumsal sorunla karşı karşıya kalmaktadır (Harunoğulları,2016; Akpınar, 2017). Mültecilerin karşılaştığı diğer problem de eğitim problemidir. Göç ve eğitim arasında güçlü bir ilişki vardır (Tani, 2017). Mültecilerin eğitim kazanımlarını düşünürken, iki referans noktası aklı gelir: mültecilerin hedef ülkedeki yerli nüfusa göre eğitim kazanımları ve mültecilerin kendi ülkelerinde bulunan yurttaşlarına göre eğitime katılımı (Dustmann,&Glitz, 2011). Göçmenlik geçmişini olan çocuklar için PISA verilerine dayanan test sonuçlarına göre, ülkeler arasında farklılık olsa da, yerel çocuklarının ortalamalarının altındadır (Dustmann,&Glitz, 2011). Okul performansı açısından,

PISA verileri (OECD 2010, 2006, 2004) ilk nesil öğrencilerin, göçün zorlukları nedeniyle sık sık zorluk çektiklerini göstermektedir. Ayrıca yeni bir dil öğrenmek, ev sahibi ülkenin kültürüne ve sosyal yapısına uyum sağlamak, alışılmadık bir okul sistemine uyum sağlamak gibi etkenler görülmüştür. Ortalama olarak, tüm katılımcı ülkeler genelinde, yerel öğrenciler daha iyi performans göstermektedir. PISA çalışmalarından elde edilen veriler (OECD 2010, 2006, 2004), aile geçmişinin, sosyo-ekonomik bağlamın ve göç durumunun ortaya koyduğu eğitimsel zorlukların, öğrenci performansının temel belirleyicileri olduğunu ve dolayısıyla, okul eğitiminin tüm eşitsizliklerin üstesinden gelmek ve çeşitliliğin okullara ve dersliklere getirdiği faydaları okullara getirilmesi gerekmektedir (EUNEC, 2013). Mülteci çocukların okul kariyeri, okuldan erken ayrılma veya eğitimlerini yeteneklerinden daha düşük bir seviyede bitirme riskiyle karşı karşıyadır. Eğitim sistemlerini daha etkili ve daha adil kurumlara dönüştürerek Mülteci öğrencilerin öğrenme çıktılarının nasıl iyileştirileceği de eğitimin konusu olmalıdır. Dil gelişimi ve dil yeterliliği, eğitimsel dezavantajlarla mücadelede önemli unsurlardır (Adrievan der Rest, EUNEC, 2013). Mülteci öğrencilerin karşılaştığı eğitim engelleri ile ilgili olarak Kaliforniya’da Meksikalı öğrenciler üzerinde yapılan araştırmada mülteci öğrencilerin karşılaştıkları eğitim engelleri olarak şunlar sıralanmıştır: Dil, ebeveyn katılımı, öğretmen- öğrenci ilişkileri, öğrenci benlik saygısı ve kullanımı, eğitim programları olarak görülmüştür (Terhorst, 2017).

Alan yazın incelendiğinde mültecilerle ilgili çalışmalar bulunmakla birlikte mültecilerin Türkiye ‘de karşılaştıkları sorunları derinlemesine inceleyen ve çözüm önerilerine yer veren bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Bu araştırma mültecilerle ilgili yapılan çalışmalardaki bu boşluğu doldurabilir. Bu araştırmadan elde edilen bulgularla mültecilerin sorunlarına çözüm önerileri geliştirilerek, mültecilere karşı gelişen önyargıları yıkılabilir. Mültecilerin yaşam koşullarına farkındalık yaratılabilir. Mülteci öğrencilerin eğitim sorunlarını bir an önce çözerek akranlarıyla aynı eğitim – öğretim sürecine katılmalarına yardımcı olabilir. Bu araştırma, sorunlara karşı geliştirilecek çözüm önerileri ile mültecilerin sosyalleşmesini toplumsal yaşayışın tamamına yayarak sağlıklı bir adaptasyonu sağlamak konularında bir model olabilir. Mülteciler ile ilgili geliştirilecek diğer çalışmalara yol gösterebilir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı; mültecilerin Türkiye’de karşılaştıkları sosyo-ekonomik, kültürel ve eğitim sorunlarını ortaya koymak ve çözüm önerileri geliştirmektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Mültecilerin karşılaştıkları sosyo- ekonomik sorunlar ile ilgili görüşleri nasıldır ve çözüm önerileri nelerdir?
2. Mültecilerin karşılaştıkları kültürel sorunlar ile ilgili görüşleri nasıldır?

3. Mültecilerin karşılaştıkları eğitim sorunları ile ilgili görüşleri nasıldır?

Yöntem

Mültecilerin Türkiye’de karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseninde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 20 mülteci oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında mülteciler ile görüşme yapılarak sorulara cevap aranmıştır. Katılımcılardan doğrudan alıntı yapılırken katılımcıların hangi katılımcı olduğunun belli olması için mülteci (M) ile kodlanarak yanına katılımcı numarası verilmiştir. Verilen kodların yanına katılımcı numaraları eklenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler, açık uçlu sorulardan oluşmuş formlardan elde edilmiştir.

Hazırlanan soru formunda yer alan sorular:

1. Kişisel Bilgiler: İsmi nedir? Kaç yaşındasınız?
2. Nereden geldiniz?
3. Kaç yıldır Türkiye’desiniz?
4. Ülkeniz’de çalışıyor muydunuz?
5. Türkçe biliyor musunuz?
6. Kaç çocuğunuz var? Kaçı okula devam ediyor?
7. Şu an bir işte çalışıyor musunuz?
8. Türkiye’ de karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
9. Sağlıkta karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
10. Eğitimde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
11. Türkçe (Dil) sorununuz var mı?
12. Sosyo- ekonomik sorunlarınız nelerdir?
13. Karşılaştığınız kültürel sorunlar nelerdir?
14. Ülkenize geri dönmek ister misiniz?
15. Geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz?

Verilerin Analizi

Anket formu ile elde edilen verilerin analizinde betimsel ve içerik analiz tekniği kullanılmıştır. Katılımcıların ifadeleri doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Bulgular

Mültecilerin karşılaştıkları sosyo- ekonomik sorunlar ile ilgili görüşleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo1. Mültecilerin Karşılaştıkları Sosyo- Ekonomik Sorunlar İle İlgili Görüşleri Nasıldır ?

Karşılaşılan Sorunlar	f
Türkiye çok pahalı	14
Sağlık çok pahalı	15
Kira çok pahalı	17
Faturalar (Elektrik, su doğalgaz)	17
Komşularla iletişim kuramam	18
Herhangi bir işte çalışmama	14
Çocukların Çalışması	9

Yukardaki tabloya göre mültecilerin ifadeleri aşağıda verilmiştir.

M1 “Türkiye çok pahalı, bizim ülkemizde her şey bedavaydı.”

M10 “ Kira çok Pahalı.”

M11“ Çalışmıyorum, Devletin verdiği kişi başı 120 TL ile geçiniyorum.”

M13 “ Elimde çamaşır yıkıyorum çünkü faturalar çok geliyor.”

M15“ Ben de eşimde çalışmıyoruz, oğullarım Ostim’de çalışıyorlar.”

M19“ Belediye yiyecek veriyor, 8 ayda 5 paket yiyecek alıyoruz.”

Bu ifadelerle göre mültecilerin Türkiye’yi çok pahalı buldukları ve yardımlarla geçindikleri, çocuklarının çalıştıkları, kendilerinin çalışmadığı söylenebilir. Harunoğulları’nın 2016 yılında Kilis ‘te yaptığı araştırmada genelde çocukların çalıştığını ve 66 çocuktan 28 çocuğun ailenin tüm ekonomik yükünü üzerine aldıkları belirtilmiştir. Aynı araştırmada çocuk işçiliğinin olması sebepleri arasında; ebeveynlerinin hayatlarını kaybetmiş olmaları ya da çalışmak istememeleri, işsizlik ve ailenin yoksul olması gösterilmiştir. Yine aynı araştırmada bu araştırma sonucu ile bağlantılı olarak çocuk işçilerle görüşmek için evlerine gidildiğinde birkaç ailenin bir evde kaldıkları görülmüştür. Yapılan başka bir araştırmada mültecilerin sağlıkla ilgili karşılaştıkları sorunlar şu şekilde sıralanmıştır. Sağlık çalışanlarının mültecilere karşı olumsuz davranışları, maddi imkânsızlıklar, dil

problemi, sağlık hizmetlerinin işleyişinde yaşanabilecek sorunlardır (Önal& Keklik, 2016). Mültecilerin gittikleri ülkelerde sağlıkta karşılaştıkları sorunları azaltmak için Uluslararası Göç Örgütü(IOM) ülkelerin yapması gerekenleri şu şekilde ifade etmiştir. 1. Göçmenler, genel sağlık kapsamına ve tüm sağlık hedeflerine dâhil edilmelidir. 2. Küresel sağlık çalışanlarının dağılımı iyileştirilmelidir. 3. Acil durumlara hazırlıklı sağlık hizmetlerini güçlendirmek, kapsayıcı sağlık politikaları geliştirmek ve göçmenlere duyarlı sağlık hizmetlerine erişimi arttırmak için göçü anlamak çok önemlidir. 4. Göçmenlerin sağlığını geliştirmek, çalışmak, üretken olmak ve topluma katkıda bulunmak, diğer hedeflere katkıda bulunmak için temel bir ön şarttır. Ayrıca mültecilerin sosyo-ekonomik durumunu düzeltmek için mülteciler ülkelerdeki tüm yoksulluk hedeflerinin uygulanmasına dahil edilmelidir. Göçmenler sosyal koruma kapsamına ve politikalarına girmeli ve dahil olmalıdır. 2. Göçmen ev işçilerine sosyal koruma sağlanmalıdır (IOM,2018). Türkiye’ye gelen mültecilerden yaklaşık olarak 800 bin ile 1 milyon civarındakilerin çalıştıkları tespit edilmiştir (Erdoğan,2018). Bu durum, Türkiye’deki mültecilerin çoğunun çalışmadığı yardımlarla geçindiğinin ispatı olabilir. Bu durum ileride bir çok soruna yol açabilir. Bu sorunların çıkmasını önlemek için mültecilere yönelik istihdam politikaları geliştirilmeli, çocuk işçiliğini engellemek için tedbirler alınmalıdır.

Mültecilerin karşılaştıkları kültürel sorunlar Tablo 2 ‘de verilmiştir.

Tablo2. Mültecilerin Karşılaştıkları Kültürel Sorunlar Nelerdir?

Karşılaşılan Sorunlar	f
Dışlanma Hissi	18
Kendi Kültürüne göre yaşayamama	15
Uyum problemi yaşama	17

Yukardaki tabloya göre mültecilerin ifadeleri aşağıda verilmiştir.

M6“ *Parkta çocuklarımız Türk çocukları ile oynayınca aileleri rahatsız oluyorlar .*”

M12 “ *Türkiye çok özgür rahatsız oluyorum*”

M17“ *Kendi alışkanlıklarımızı burada devam ettiremiyoruz.*”

M18 “ *Apartmanda bizi istemiyorlar.*”

M5“ *Burada her şey çok zor. Bizi sevmiyorlar.*”

Bu ifadelere göre mülteciler, kendilerinin Türkiye’de istenmediklerini ve sevilmediklerini düşündükleri söylenebilir. Mültecilerin bu şekilde düşüncelerini destekler nitelikte araştırma sonuçları bulunmaktadır. Bunlardan birisi, Türk toplumunun Suriyelilere yönelik “sosyal mesafesi’nin” ölçülmesi ile ilgili yapılan araştırmadır. Bu araştırmada, sosyal mesafenin son derece yüksek düzeyde olduğu gözlemlenmiştir. Yani Türk toplumu, Suriyelilerle birlikte yaşıyor olmasına rağmen önemli oranda mesafe ortaya koymaktadır (Erdoğan,2018). Süleymanov’un 2016 yılında yaptığı araştırmada da benzer sonuçlar bulunmuştur. Mültecilerin, uyum sorunlarının çözülmesi, dışlanma hissini azaltması için mültecilerle ilgili köklü politikalar, uzun ve kısa vadeli projelerin oluşturulması gerekebilir.

Mültecilerin eğitimde karşılaştıkları sorunlar Tablo3’ de verilmiştir.

Tablo3. Mültecilerin Eğitimde Karşılaştıkları Sorunlar Nelerdir?

Karşılaşılan Sorunlar	f
Türkçe Okuma yazma bilmeme	14
Çocuğun daha önce okula hiç gitmemesi	13
Çocuğun okulda dışlanması	14
Okulda istenmeme	14
Eğitimden beklentim yok ama çocuk okula gitmezse (120 TL) parayı vermezler	2
Okul ihtiyaçlarını karşılayamama	13

Yukardaki tabloya göre mültecilerin ifadeleri aşağıda verilmiştir.

M6“ Çocuklarımızın yanına Türk çocukları oturmak istemiyormuş.”

M14 “ Çocuğum 2 yıldır okula gidiyor okuma yazma öğrenemedi. Göndermek istemiyorum ama 120 TL parayı vermezler diye korkuyorum”

M7“Çocuğum hiçbir ihtiyacını karşılayamıyorum. Hepsini öğretmenler alıyor.”

M18 “ Okulda çocuğum dışlanıyor.”

M9“ Öğretmenler ve diğer velilerle hiçbir iletişimim yok. Veliler benimle konuşmuyorlar.”

M9” Çocuğum ilk kez Türkiye’de okula gitti, daha önce okula gitmemişti.”

Bu ifadelere göre mülteciler, çocuklarının okul ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını çocuklarının okulda dışlandıklarını düşündükleri söylenebilir. Okulda dışlanma duygusunun mülteci öğrenciler üzerindeki etkisinin azaltılması ve uyum sürecinin daha sağlıklı olması için okul rehberlik servislerinin ve rehber öğretmenlerin daha çok rol üstlenmeleri gerekmektedir (Kağnıcı, 2017). Ayrıca, mülteci ve göçmen çocuklar küresel çocuk nüfusunun büyük bir kısmını oluşturmaktadır ve bu nedenle eğitim hedeflerini uygularken ülkeler bunu dikkate almalıdır. Mülteci ve göçmen çocuklar eğitim hedeflerine dâhil edilmelidir. Uluslararası Göç Örgütü’nün (IOM) yayımladığı 2018 raporuna göre 2030 gündeminin merkezi ilkesi kapsayıcılıktır; kapsayıcılığın ilkeleri “kimseyi geride bırakma” ve ilk ardındaki en uzağa ulaşmak için çaba gösterme taahhüdünü içerir (IOM, 2018). Bu ilke göz önünde bulundurulursa Türkiye ve göç alan diğer ülkeler eğitim sistemlerini ve mülteciler ile ilgili politikalarını oluştururken kapsayıcılık ilkesini dikkate almalıdır. Araştırma’ya katılan mülteciler, çocuklarının ilk kez Türkiye’de okula gittiklerin belirtmişlerdir. Yapılan başka bir araştırmada, bu bulguyu destekler nitelikte eğitim durumunuz nedir? sorusuna Suriyeli göçmenlerin % 33,3’ü “okuryazar” olmayan, %13’ü “okula gitmedim ama okuryazarım” ve % 26,6’sı beyanda bulunmayan Suriyeliler dikkate alındığında Türkiye’deki mültecilerin eğitim durumu büyük bir sorundur. Türkiye’deki Suriyelilerin eğitim durumları konusunda 2016’da yapılan başka bir araştırmada mültecilerin eğitim durumu Türkiye ortalamasının oldukça altında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Örneğin “ilkokuldan daha az” eğitimi olanların oranının % 29,2 olarak tespit edilmiştir (T.C. Sağlık ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Göç Sağlığı Daire Başkanlığı Nisan 2011-Eylül 2017 Sağlık Hizmetleri Sunumu, Akt; Erdoğan,2018). Mültecilerin eğitimde karşılaştıkları sorunları minimuma indirmek için sosyal uyum projeleri yapılmalı, özellikle bu projeler içerisine ebeveynler dahil edilmelidir. Ayrıca, mülteci öğrencilerin okullarda karşılaşılabilecekleri sorunları azaltmak için de bu çocuklara okula başlamadan önce dil ve Türkçe okuma yazma öğreten merkezler açılmalıdır. Mülteci çocuklar, Türkçe ve okuma yazma öğrendikten sonra okula giderlerse daha az sorunla karşılaşabilirler.

Mültecilerin ülkenize geri dönmek ister misiniz? Sorusuna verdikleri yanıt tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Ülkenize Geri Dönmek İster misiniz?

Ülkenize Geri Dönmek İster misiniz	f
------------------------------------	---

Ülkeme geri dönmek istemiyorum.	20
---------------------------------	----

Yukardaki tabloya göre mültecilerin ifadeleri aşağıda verilmiştir

M13 “İstemiyorum, ülkemdeki güvenlik durumu kötü.”

M3 “ Yok, dönmeyeceğim Avrupa’ya gitmeyi düşünüyorum”

M5 “ Ülkeme geri dönmek istemem ama bir gün mecbur kalabilirim.”

M18 “ Dönmek istemiyorum. Savaş biterse belki.”

M17 “ Ülkeme geri dönmek istemiyorum savaş var.”

Bu ifadelere göre mültecilerin Türkiye’de yaşadıkları tüm zorluklara rağmen ülkelerine geri dönmek istemedikleri söylenebilir. Yukarıdaki bulguları benzer nitelikte sonuçlar başka bir araştırmada da bulunmuştur. Suriye’ye hiçbir şekilde dönmeyi düşünmüyorum” diyen % 16,7 oranındaki mültecilere “neden gitmek istemedikleri” sorulduğunda, % 38,3’ün “Türkiye’de mutlu” olduğu; % 27,9’unun “vatandaşlık” almak istediği; % 10,4’ünün “Batı ülkelerine gitme şansı olmadığı” cevapları verdiği tespit edilmiştir (Erdoğan, 2018). Bu bulgulara göre eğer mülteciler ülkelerine geri dönmezlerse, daha az sorunla karşılaşmak için Türkiye eğitimde sağlık da mültecilere yönelik daha kapsayıcı politikalar geliştirmelidir. Mültecilere yönelik istihdam politikaları geliştirilmelidir. Türkçe okuma yazma için medyadan destek almalıdır. Ayrıca, mültecilerin belirli semtlerde yoğun olarak yaşamalarının önüne geçecek tedbirler almalıdır.

Sonuçlar

Mülteciler, gittikleri ülkelerin kendileri ve sorunlarıyla yüzleşmelerine de ön ayak olurlar. Mültecilerin varlığı, o ülkede çözüm bekleyen sorunların gün yüzüne çıkmasını sağlayarak çözüm için gerekli politikaların oluşturulmasına neden olabilir (Öner- Ihlamur, 2018). Yukardaki bulgulardan aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

- Mülteciler, tüm sorunlara rağmen ülkelerine dönmek istemiyorlar.
- Mülteciler, temel ihtiyaçlarını ve sağlık giderlerini karşılamakta zorlanıyorlar.
- Mültecilerin çoğunluğu çalışmıyor, çalışanlar da genellikle 16 yaşında ya da 16 yaşından daha küçükler çalışıyor.
- Geçimlerini devletin verdiği kişi başı 120 TL ve belediyenin yaptığı yardımlarla sağlıyorlar (Devlet,120 TL sadece mülteci kimliği olana veriyor. Mülteci Kimliği olana devlet hastahaneleri bedava, ilaçları kendileri alıyorlar. 120 TL’ yi PTT’den alıyorlar. Ayrıca, günlük kişi başı 1 tane ekme veriliyor).

- Mülteciler sevilmediklerini ya da istenmediklerini düşünüyor. Oysa ki AFAD’ın yaptığı araştırmada (2014) kamp içindeki kadınların yüzde 94’ü ve kamp dışındaki kadınların yüzde 93’ü Türkiye’deki insanların kendilerine karşı davranışlarını olumlu olarak görmektedir. AFAD 2017 araştırmasına göre mültecilerin % 33’ü kendilerini topluma ait hissetmediklerini ifade etmiştir. İki araştırma arasındaki fark şu şekilde açıklanabilir. Türk toplumu; başlangıçta mültecileri misafir olarak görmekteydi, sonra ülkelerine geri dönmemeleri ve sayılarının sürekli olarak artması toplumdaki bakış açısını değiştirmiş olabilir.
- Mülteci çocukların bazılarının, okul yaşında olmalarına rağmen kendi ülkelerinde de okula gitmediği belirlenmiştir.
- Mülteciler, Türkiye’yi çok pahalı buluyorlar. Kendi ülkelerinde bir çok şeyin ücretsiz olduğunu ifade etmişlerdir.
- Çocukların eğitimi, mülteciler için çok fazla önemli olmayabilir kendilerine verilen yardımın kesileceğinden okula gönderdiklerini belirtmişlerdir. Nitekim Hatay’da 2017 yılında yapılan araştırmada bu bulguyu destekler niteliktedir. Nisan 2017’de yapılan araştırmada eğitimi öncelikli sorun olarak görmeyenlerin oranı (%45)’tir (Duruel, 2017). Çoğu mülteci aile, çocuklarının eğitim ihtiyaçlarını maddi anlamda karşılayacak durumda olmadıklarını belirtmişlerdir. Mülteciler, çocuklarının ihtiyaçlarının genelde öğretmenler ve diğer veliler tarafından karşılanmakta olduğunu söylemişlerdir. Başka bir araştırmada da benzer sonuca ulaşılmıştır. Mülteciler, Türkiye’de maddi açıdan bir çok problem yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumdan özellikle okul çağı çocuklarının etkilendiği belirtilmiştir (Uzun ve diğerleri). Ayrıca, mültecilerin eğitime erişiminde kamp içinde olması ya da kamp dışında olması önemli bir faktördür. Kamp içinde yaşayan mültecilerin eğitime erişimi daha fazladır (Akpınar,2017; Öner- İhlamur, 2018).
- Mülteciler, dil problemi ya da başka sebeplerden Türk komşuları ile iletişim içinde olmadıklarını belirtmişlerdir. Mültecilerin çoğu Türkçe okuma yazma bilmiyor. Yapılan bir araştırmada öğretmenlerin mülteci öğrencilerin dil problemleri yüzünden ilk başlarda iletişim kuramadıkları belirlenmiştir. Yine aynı araştırmada Türkçe öğretim programlarının mülteci öğrencileri de kapsayacak şekilde güncellenmesi ya da bu alanda yeni bir Türkçe öğretim programı oluşturulması gerektiği belirtilmiştir (Koçoğlu&Yanpar, 2018). Mültecilerin gittikleri ülkelerdeki uyum sürecinde hem klasik hem de yeni bakış açılarından uyum sürecinde dil yeterliliğine ve mültecilerin toplum içindeki statülerini belirleyen ve toplumsal kaynaklara erişimini sağlayan eğitime büyük önem verilir. Konuya Türkiye’deki mülteciler açısından bakıldığında mültecilerin büyük çoğunluğunu oluşturan çocukların eğitiminin tam anlamıyla yapılması mültecilerin topluma uyumu ve hakların kazanılması açısından temel şartını oluşturmaktadır (Kartal, 2018). Bu nedenle eğitime ayrı önem verilmelidir.

- Mülteciler, çocuklarının okulda dışlandıklarını belirtmişlerdir. Yapılan başka bir araştırmada da mülteci aileler, okuldaki diğer çocukların ailelerinin kendi çocukları ile iletişimlerini engelleyici davranışlarda bulduklarını ifade etmişlerdir (Üstün ve diğerleri, 2017). Bu durum sadece Türkiye 'de yaşayan mülteciler için geçerli değildir, yıllardır göçmen alan Almanya' da aynı sorunlar devam etmektedir. Almanya'nın göçmenlerle ilgili tutarlı ve kapsamlı politikaları henüz yoktur (Tekin & Yüksek, Göç ve Eğitim Çalıştay Raporu, 2017). İsveç'te de mültecilerin entegrasyonu her zaman sorunsuz bir şekilde yürümektedir ve ülke ayrı konut, okul ayrılığı ve etnik İsveçliler ile göçmen azınlıklar arasında genişleyen bir sosyal uçurum gibi birçok zorlukla karşı karşıya kalmıştır (Bunar,2017).
- Mülteciler, ev kirasının çok pahalı olduğu için birkaç aile bir evde kaldıklarını belirtmişlerdir. AFAD 'ın (2017) yaklaşık 2500 mülteci arasında yaptığı bir araştırmaya göre mültecilerin % 30'u Türkiye'ye geldiklerinden evlerinden en az bir kişinin borçlandığını belirtmiştir. Temel borçlanma sebebi olarak % 64 ile ev kirası ilk sırada gelirken bunu % 24 ile yiyecek temini izlemektedir. Mülteciler, % 75'i Türkiye'de hangi koşullarda ve sektörlerde çalışabilecekleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını belirtmiştir. Mültecilerin, % 36'sı herhangi bir sivil toplum kuruluşundan ayni/nakdi yardım aldığını ifade ederken % 30'u ise devlet kurumlarından yardım aldığını belirtmiştir. Ayrıca, İstanbul Sultanbeyli ilçesinde yapılan bir araştırmaya göre mültecilerin %40,7'i "7-10 kişi", %43,1'i "4-6 kişi", %10,5'i "11-15 kişi" ve %5,7'i "1-3 kişi" aynı evde kalmaktadır (Süleymanov, 2016). Birkaç ailenin aynı evi paylaşması farklı sorunlara yol açabilir. Nitekim diğer ailelerle evlerini paylaşan mülteci çocukların daha fazla mahremiyete sahip olanlardan daha düşük benlik saygısı olduğu görülmüştür (Zhou,2014).
- Mülteciler, eğer mülteci kimliği yoksa hastanelere ücret ödediklerini belirtmişlerdir.
- Mültecilerin maddi durumu iyi olanlar, çocuklarını kendi (Irak, Suriye) okullarında eğitim aldıklarını belirtmişlerdir.

Öneriler

- Ülkemizin huzuru, refahı ve geleceği için mülteci çocuklar için eğitim politikaları oluşturulmalıdır. Mülteci çocukların eğitiminde kısa ve uzun vadeli projeler geliştirilmelidir.
- Mülteci çocukların eğitiminde okulların yanı sıra sivil toplum örgütleri, üniversitelerle de çalışılmalıdır.
- Mültecilerin barınmaları için uygun devlet politikaları oluşturulmalıdır.
- Çocuk işçi çalıştırılması engellenmelidir.
- Mültecilerin yardımlarla geçimlerini sağlanmasından yavaş yavaş vazgeçilmeli uygun istihdam politikaları geliştirilmelidir.
- Mültecilere eğitimin bir hak olduğu anlatılmalıdır.

- Mülteci çocuklara rol modeli olunması için üniversiteli gençlerden yardım alınmalıdır.
- Dil ve okuma yazma sorununun çözümü için bir an önce hızlı adımlar atılmalıdır.
- Mülteci kadınların dil ve sosyalleşme sorunları için yaygın eğitim kurumları, sivil toplum kurumları ile işbirliğine gidilmelidir.
- Mültecilerin topluma uyumu için kısa ve uzun hedeflerin belirlendiği projeler ve planlar hazırlanmalıdır.
- Mülteci kadınlara ve çocuklara dışlanma hissine karşı psikolojik destek verilmelidir.
- Eğitimli mültecilerden, diğer mültecilerin eğitimi için faydalanılmalıdır.

Bütün bu sorunların çözümü için eğitim, eğitim, eğitim ...Ancak; « mış» olmak için değil, gerçekten eğitim ...

Kaynaklar

- AFAD, (2014). https://www.afad.gov.tr/upload/Node/17934/xfiles/turkiye_deki-suriyeli-kadinlar_-_2014_2_.pdf. Erişim Tarihi. 22.09.2018.
- AFAD,(2017).https://www.afad.gov.tr/upload/Node/25337/xfiles/17aTurkiye_deki_Suriyelilerin_Demografik_Gorunumu_Yasam_Kosullari_ve_Gelecek_Beklentilerine_Yonelik_Saha_Arastirmasi_2017.pdf, Erişim Tarihi. 22.09.2018.
- Akpınar,T. (2017). Türkiye’deki suriyeli mülteci çocukların ve kadınların sosyal politika bağlamında yaşadıkları sorunlar, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 03(03).
- AvrupaKomisyonu,(2018).http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/turkey_syrian_crisis_tr.pdf, Erişim Tarihi: 29.09.2018.
- Bunar, N. (2017). Migration and Education in Sweden: Integration of Migrants in the Swedish School Education And Higher Education Systems , *NESET II ad hoc question* No. 3/2017 .Stockholm University.
- Duruel, M. (2017). Suriyeli sığınmacıların karşılaştıkları temel sorunlar, algı ve beklentiler, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 62 Temmuz – Ağustos 2017 *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi ISSN:1694-528X* İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – Kırgızistan.
- Dustmann, C.,&Glitz, A. (2011). Migration and education. In *Handbook of the Economics of Education* (Vol. 4, pp. 327-439). Elsevier.
- Erdoğan, M. M. (2018). Suriyeliler Barometresi - SB 2017 Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 625, ISBN 9786053995135 ,1. Baskı İstanbul, Mart 2018.

- EUNEC.(2013). MigrationAndEducation, Report of theconference of theEuropeanNetwork of EducationCouncils, Larnaca, 15-17 October2012 withthesupport of theEuropeanCommission DG EducationandCulture, Brussels, January 2013.
- Faas, B.,Bettin, L.; Mohamed Ali, D. (2016). AB ve Türkiye’de Mülteci ve Sığınmacılar, Sivil Toplum Diyaloğu Kadınlar Göç Yolunda Projesi
file:///C:/Users/User/Downloads/KADEM_AB_Turkiyede_Multeci_ve_Siginmacilar_Anket_Raporu_TR.pdf Erişim Tarihi. 22.09.2018.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2018). Göç istatistikleri. <http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-istatistikleri>_Erişim tarihi:22.09.2018.
- Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli sığınmacı çocuk işçiler ve sorunları: Kilis örneği. *Göç Dergisi*, 3(1), 29-63.
- IOM (2018). Migration and the 2030 Agenda, International Organization for Migration 17, route des Morillons 1211 Geneva 19 Switzerland.
- Kağnıcı, Y. D. (2017). Suriyeli mülteci çocukların kültürel uyum sürecinde psikolojik danışmanlarına düşen rol ve sorumluluklar, *Elementary Education Online, İlköğretim Online*, 16(4),1768-1776,2017.
- Kartal, B. (2018). Suriyeli göçünün çok yönlü doğasına giriş, Bilhan Kartal & Ural Manço (Edt), *Beklenmeyen Misafirler: Suriyeli Sığınmacılar Penceresinden Türkiye Toplumunun Geleceği*, 221-251, Transnational Press London.
- Koçoğlu, A., ve Yanpar Yelken, T. (2018). Suriyeli öğrencilere Türkçe dil becerileri kazandırma sürecinde ilkokul Türkçe dersi öğretim programları ile ilgili öğretmen görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi-Journal of Qualitative Research in Education*, 6(2), 131-160.
DOI:10.14689/issn.2148 -2624.1.6c2s7m.
- Koyuncu, A. (2018). Türkiye toplumunda suriyeli sığınmacıların toplumsal kabulü ve dışlanması, Bilhan Kartal & Ural Manço (Edt), *Beklenmeyen Misafirler: Suriyeli Sığınmacılar Penceresinden Türkiye Toplumunun Geleceği*, 221-251, Transnational Press London.
- Önal, A. ; Keklik, B. (2016). Mülteci ve sığınmacıların sağlık hizmetlerine erişimde yaşadığı sorunlar: Isparta ilinde bir uygulama, *Vizyoner Dergisi*, 7(15), 132-148.
- Öner-Ihlamur, G., S.(2018). Suriyeli çocukların eğitim hakkı ve eğitime erişimi, Bilhan Kartal & Ural Manço (Edt), *Beklenmeyen Misafirler: Suriyeli Sığınmacılar Penceresinden Türkiye Toplumunun Geleceği*, 221-251, Transnational Press London.
- Tani, M. (2017). Migration and Education, Think piece prepared forthe 2019 Global EducationMonitoring Report Consultation, UNESCO.
- Tekin, U. & Yüksek, D. (2017). Göç Ve Eğitim: Türkiye’de Ve Almanya’da Aile Dili Okul Dilinden Farklı Olan Çocukların Okullaşması Çalıştay Sonuç Raporu, Anadolu Kültür, Einrich Boll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği. <http://www.academia.edu/> Erişim tarihi: 23.09.2018.

Terhorst, A. (2017). Academic barriers for migrant middle school students in salinas, *Master's Theses*. 4825, San Jose State University SJSU ScholarWorks, California.

SASAM, (2018). [Htp://sahipkiran.org./sahipkiran-akademi](http://sahipkiran.org./sahipkiran-akademi). Erişim Tarihi. 22.09.2018.

Tuzcu, A., Bademli K.(2014). Göçün psikososyal boyutu. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(1), 56-66.

Süleymanov, A. (2016). Suriyeli Mülteci Çocuklarla El ele Projesi, Sultanbeyli İlçesindeki Suriyelilerin Yaşam

DeneyimleriSonuçRaporu.uyayinlari.com/uploads/SULTANBEYLİ_İLÇESİNDEKİ_SURİYELİLER İN_YAŞAM_DENEYİMLERİ_turkce_Doç_Dr_Abulfez_Suleymanov.pdf, Erişim Tarihi. 22.09.2018.

Üstün, A. ;Bayar, A. ; Bozkurt, E. (2017). Mülteci çocukların ailelerinin algılarına göre eğitim sorunları, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD) Eurasian Journal of Researches in Social and Economics*, ISSN:2148-9963

Zhou, B. (2014). Self-esteem among Migrant Children in China, paa2014.princeton.edu/papers/140787 . Erişim Tarihi: 27.09.2018.

